Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (četrti senat)

z dne 23. oktobra 2025*

„Predhodno odločanje – Približevanje zakonodaj – Zemeljski plin – Direktiva 2009/73/ES – Člen 41(8) – Pojem ‚ustrezne spodbude‘ – Uredba (ES) št. 715/2009 – Člen 13(1) – Pojem ‚ustrezna donosnost naložb‘ – Prenosni in distribucijski sistem – Skladišče – Merila, ki jih je treba upoštevati pri določanju tarif prenosa in distribucije, ki jih določi nacionalni regulativni organ – Stopnja donosa kapitala – Obveznost skladne razlage – Obveznost obrazložitve“

V zadevi C-87/24,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče, Latvija) z odločbo z dne 3. januarja 2024, ki je na Sodišče prispela 2. februarja 2024, v postopku

AS „Gaso“,

AS „Conexus Baltic Grid“

proti

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,

SODIŠČE (četrti senat),

v sestavi I. Jarukaitis, predsednik senata, K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji sodnika četrtega senata, in M. Condinanzi (poročevalec), sodnik,

generalni pravobranilec: A. Rantos,

sodni tajnik: M. Aleksejev, vodja oddelka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 15. januarja 2025,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za AS „Gaso“ L. Liepa in J. Sarāns-Reneslācis, advokāti,

– za AS „Conexus Baltic Grid“ C. Ginter, vandeadvokaat, in K. Pļaviņa-Mika, advokāte, ter U. Bariss, valdes priekšsēdētājs, in M. Gode, valdes loceklis,

* Jezik postopka: latvijščina.

– za Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija J. Miķelsons, izpilddirektors, in A. Upena, padomes locekle,

– za Evropsko komisijo O. Beynet, L. Ozola in T. Scharf, agentke,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 3. aprila 2025

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 41(8) Direktive 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES (UL 2009, L 211, str. 49) in člena 13(1) Uredbe (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1775/2005 (UL 2009, L 211, str. 36).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru dveh tožb, ki sta ju družbi AS „Gaso“ in AS „Conexus Baltic Grid“ vložili zoper lēmums Nr. 109 „par kapitāla atdeves likmi dabasgāzes pārvades sistēmas, dabasgāzes sadales sistēmas un dabasgāzes uzglabāšanas pakalpojumu tarifu projekta aprēķināšanai“ (odločba o stopnji donosa kapitala za izračun osnutka tarif za storitve prenosnih sistemov zemeljskega plina, distribucijskih sistemov zemeljskega plina in skladiščenja zemeljskega plina) z dne 20. avgusta 2020 (v nadaljevanju: sporna odločba), ki jo je sprejela Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (komisija za regulacijo javnih služb, Latvija; v nadaljevanju: latvijski regulativni organ).

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2009/73

3 V uvodnih izjavah od 23 do 25, 30 in 32 Direktive 2009/73 je navedeno:

„(23) Sprejeti bi bilo treba nadaljnje ukrepe, s katerimi bi zagotovili pregledne in nediskriminatorne tarife za dostop do prenosa. Te tarife bi morale veljati za vse uporabnike brez diskriminacije. Če se skladiščni objekti, skladiščna zmogljivost plinovoda ali sistemske storitve koristijo na dovolj konkurenčnem trgu, se dostop lahko dovoli na podlagi preglednih in nediskriminatornih tržnih mehanizmov.

(24) Treba je zagotoviti neodvisnost operaterjev skladiščnih sistemov, da se izboljša dostop tretjih strani do objektov za skladiščenje, ki so s tehničnega in/ali ekonomskega vidika potrebni za zagotavljanje učinkovitega dostopa za oskrbo odjemalcev. […] Treba je tudi povečati preglednost v zvezi z zmogljivostmi skladiščenja, ki se ponudijo tretjim stranem, in sicer tako, da se države članice obveže, da opredelijo in objavijo nediskriminatoren in jasen okvir, ki za objekte za skladiščenje določa ustrezen ureditveni režim. […]

(25) Nediskriminatoren dostop do distribucijskega omrežja je odločilnega pomena za dostop do odjemalcev v maloprodaji. […]

[…]

(30) Notranji trg s plinom bo pravilno deloval le, če bodo lahko energetski regulatorji odločali o vseh ustreznih regulativnih vprašanjih in če bodo popolnoma neodvisni od kakršnih koli drugih javnih ali zasebnih interesov. To pa ne preprečuje niti sodnega niti parlamentarnega nadzora v skladu z ustavnim pravom držav članic. […]

[…]

(32) Nacionalni regulativni organi bi morali imeti možnost določati ali potrditi tarife ali metodologije za njihov izračun na podlagi predloga operaterja prenosnega sistema ali operaterja(-ev) distribucijskega sistema ali operaterja sistema za utekočinjeni zemeljski plin (UZP) ali na podlagi predloga, o katerem se ta/ti operater(-ji) dogovori(-jo) z uporabniki omrežja. Pri izvajanju teh nalog bi morali nacionalni regulativni organi zagotoviti, da bodo tarife za prenos in distribucijo nediskriminatorne in da bodo odražale stroške, ter pri tem upoštevali mejne stroške omrežja, ki se jim je dolgoročno mogoče izogniti z ukrepi na področju uravnavanja povpraševanja.“

4 Člen 1(1) te direktive določa:

„Ta direktiva določa skupna pravila za prenos, distribucijo, dobavo in skladiščenje zemeljskega plina. Določa pravila glede organizacije in delovanja sektorja zemeljskega plina, dostop do trga, merila in postopke, ki se uporabljajo pri izdaji dovoljenj za prenos, distribucijo, dobavo in skladiščenje zemeljskega plina in obratovanje sistemov.“

5 Člen 2 navedene direktive določa:

„Za namene te direktive se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

[…]

4. ‚operater prenosnega sistema‘ pomeni pravno ali fizično osebo, ki opravlja dejavnosti prenosa in je odgovorna za obratovanje prenosnega sistema, zagotavljanje njegovega vzdrževanje in po potrebi za njegov razvoj na danem območju, za medsebojne povezave z drugimi sistemi, kadar je ustrezno, in za zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti sistema za zadovoljitev razumnih potreb po transportu plina;

[…]

6. ‚operater distribucijskega sistema‘ pomeni pravno ali fizično osebo, ki izvaja dejavnosti distribucije in je odgovorna za obratovanje distribucijskega sistema, zagotavljanje njegovega vzdrževanja in po potrebi za njegov razvoj na danem območju, za medsebojne povezave z drugimi sistemi, kadar je ustrezno, in za zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti sistema za zadovoljitev razumnih potreb po distribuciji plina;

[…]

9. ‚skladišče‘ pomeni objekt za skladiščenje zemeljskega plina, ki je v lasti podjetja plinskega gospodarstva in/ali ki ga upravlja podjetje plinskega gospodarstva, vključno z delom obrata za UZP, ki se uporablja za skladiščenje, razen tistega dela, ki je namenjen dejavnostim pridobivanja, in razen objektov, ki so rezervirani izključno za operaterje prenosnih sistemov in izvajanje njihovih dejavnosti;

10. ‚operater skladiščnega sistema‘ pomeni pravno ali fizično osebo, ki opravlja dejavnosti skladiščenja in je odgovorna za delovanje skladišča;

[…].“

6 Člen 39 iste direktive, naslovljen „Imenovanje in neodvisnost regulativnih organov“, določa:

„1. Vsaka država članica na nacionalni ravni imenuje samo en nacionalni regulativni organ.

[…]

4. Države članice zagotovijo neodvisnost regulativnega organa in poskrbijo, da svoja pooblastila izvaja nepristransko in pregledno. V ta namen države članice zagotovijo, da je regulativni organ pri opravljanju svojih regulativnih nalog, ki mu jih nalaga ta direktiva in z njo povezana zakonodaja:

(a) pravno ločen in funkcionalno neodvisen od vseh drugih javnih ali zasebnih subjektov;

(b) da njegovo osebje in osebe, odgovorne za njihovo [njegovo] upravljanje,
   (i) delujejo neodvisno od kakršnih koli tržnih interesov in
   (ii) pri opravljanju svojih regulativnih nalog ne zahtevajo ali sprejemajo neposrednih navodil od katere koli vlade ali drugega javnega ali zasebnega subjekta. Ta zahteva ne posega v tesno sodelovanje, če je to ustrezno, z drugimi pristojnimi nacionalnimi organi ali v splošne smernice politike, ki jih določi vlada, ki niso povezane z regulativnimi pooblastili in nalogami iz člena 41.

[…]“

7 Člen 40 Direktive 2009/73, naslovljen „Splošni cilji regulativnega organa“, določa:

„Pri opravljanju regulativnih nalog, določenih v tej direktivi, regulativni organ v okviru svojih nalog in pooblastil, opredeljenih v členu 41, ter po potrebi v tesnem posvetovanju z drugimi ustreznimi nacionalnimi organi, tudi z organi, pristojnimi za konkurenco, in brez poseganja v njihove pristojnosti sprejme vse razumne ukrepe za doseganje naslednjih ciljev:

[…]

(f) zagotavljanje ustreznih spodbud za operaterje sistemov in uporabnike sistemov, kratkoročno in dolgoročno, da bi povečali učinkovitost sistemov in spodbudili povezovanje trgov;

[…].“

8 Člen 41 te direktive, naslovljen „Naloge in pooblastila regulativnega organa“, določa:

„1. Regulativni organ ima naslednje naloge:

(a) v skladu s preglednimi merili določati ali potrjevati tarife za prenos ali distribucijo ali njihove metodologije;

[…]

(n) spremljati in pregledovati pogoje za dostop do skladišč, skladiščne zmogljivosti plinovoda in drugih sistemskih storitev, kot je določeno v členu 33. Če je dostop do skladišč opredeljen v skladu s členom 33(3), ta naloga izključuje pregled tarif;

[…]

6. Regulativni organi so pristojni za to, da določijo ali potrdijo vsaj metodologije za izračun ali določitev naslednjih pogojev dovolj zgodaj pred začetkom njihove veljavnosti:

(a) priključitev in dostop do nacionalnih omrežij, vključno s tarifami za prenos in distribucijo, ter pogoji in tarifami za dostop do naprav za UZP. Te tarife ali metodologije morajo omogočati potrebne naložbe v omrežja in naprave za UZP, tako da se zagotovi pozitivno poslovanje omrežja in naprav za UZP;

[…]

8. Pri določanju ali potrjevanju tarif ali metodologij in storitev za izravnavo regulativni organi zagotovijo, da se operaterjem prenosnih in distribucijski sistemov namenijo ustrezne spodbude, tako kratkoročne kot dolgoročne, za povečevanje učinkovitosti, spodbujanje povezovanja trgov in zanesljivosti dobave ter za podpiranje zadevnih raziskovalnih dejavnosti.

[…]

16. Odločitve regulativnih organov so v celoti utemeljene in upravičene ter dopuščajo sodni nadzor. Odločitve so na voljo javnosti, hkrati pa zagotavljajo zaupnost poslovno občutljivih podatkov.

[…]“

Uredba št. 715/2009

9 V uvodnih izjavah 7 in 8 Uredbe št. 715/2009 je navedeno:

„(7) Treba je jasno opredeliti merila, s katerimi se določijo tarife za dostop do omrežja, z namenom zagotoviti, da so v celoti skladne z načelom nediskriminacije in s potrebami dobro delujočega notranjega trga ter da v celoti upoštevajo potrebo po celovitosti sistema in odražajo dejansko nastale stroške, kolikor taki stroški ustrezajo stroškom, ki jih ima učinkovit in strukturno primerljiv omrežni operater, in so pregledni, ob zagotavljanju primerne donosnosti naložb in, če je to primerno, ob upoštevanju primerjalnih analiz tarif, ki jih pripravljajo regulativni organi.

(8) Pri izračunavanju tarif za dostop do omrežij je pomembno upoštevati dejansko nastale stroške, kolikor taki stroški ustrezajo stroškom, ki jih ima učinkovit in strukturno primerljiv omrežni operater, in so pregledni, ter potrebo po zagotavljanju primerne donosnosti naložb in spodbud za gradnjo nove infrastrukture, vključno s posebno regulativno obravnavo za nove naložbe, kakor je določeno v Direktivi [2009/73]. V tem smislu in zlasti, če obstaja učinkovita konkurenca med plinovodi, bo primerjalna analiza tarif s strani regulativnih organov primerna obravnava.“

10 Člen 1 te uredbe določa:

„Namen te uredbe je:

(a) določiti nediskriminatorna pravila o pogojih za dostop do prenosnih sistemov za zemeljski plin ob upoštevanju posebnosti nacionalnih in regionalnih trgov z namenom zagotovitve pravilnega delovanja notranjega trga s plinom;

(b) določiti nediskriminatorna pravila o pogojih za dostop do obratov UZP in skladišč ob upoštevanju posebnosti nacionalnih in regionalnih trgov […]

[…]

Cilji iz prvega pododstavka vključujejo določitev usklajenih načel za tarife za dostop do omrežja, vendar ne do skladišč […]

Ta uredba se z izjemo člena 19(4) uporablja samo za skladišča iz člena 33(3) ali (4) Direktive [2009/73].

[…]“

11 Člen 13(1), prvi in tretji pododstavek, navedene uredbe določa:

„Tarife ali metodologije za izračun tarif, ki jih uporabljajo operaterji prenosnih sistemov in so v skladu s členom 41(6) Direktive [2009/73] potrjene s strani regulativnih organov, ter tarife, objavljene v skladu s členom 32(1) navedene direktive, so pregledne, upoštevajo potrebo po celovitosti sistema in njenem izboljšanju ter odražajo dejansko nastale stroške, kolikor ti stroški ustrezajo stroškom učinkovitega in strukturno primerljivega operaterja omrežja ter so pregledni, hkrati pa vključujejo ustrezno donosnost naložb, in po potrebi upoštevajo primerjalno analizo tarif s strani regulativnih organov. Tarife ali metodologije za izračun tarif se uporabljajo na nediskriminatoren način.

[…]

Tarife ali metodologije za izračun tarif spodbujajo učinkovito trgovanje s plinom in konkurenco, istočasno pa preprečujejo navzkrižno subvencioniranje med uporabniki omrežij in zagotavljajo spodbude za naložbe ter vzdržujejo ali vzpostavljajo medobratovalnost prenosnih omrežji.“

Uredba (EU) 2017/460

12 Člen 1 Uredbe Komisije (EU) 2017/460 z dne 16. marca 2017 o oblikovanju kodeksa omrežja o usklajenih tarifnih strukturah za plina (UL 2017, L 72, str. 29) določa, da ta uredba oblikuje kodeks omrežij, ki določa pravila o usklajenih tarifnih strukturah za prenos plina, vključno s pravili o uporabi metodologije referenčnih cen, ustreznih zahtevah za posvetovanje in objavo ter izračunu pridržanih cen za standardne produkte zmogljivosti.

13 Člen 30 navedene uredbe, naslovljen „Informacije, ki se objavijo pred začetkom tarifnega obdobja“, v odstavku 1 določa:

„Informacije, ki jih nacionalni regulativni organ ali operaterji prenosnih sistemov, kakor določi nacionalni regulativni organ, objavi pred začetkom tarifnega obdobja v skladu z zahtevami iz členov 31 in 32:

[…]

(b) naslednje informacije:

(i) dovoljeni in/ali ciljni prihodki operaterja prenosnega sistema;

(ii) informacije v zvezi s spremembami prihodkov iz točke (i) od enega leta do naslednjega leta;

(iii) naslednji parametri:

[…]
(2) stroški kapitala in metodologija za njihov izračun;
(3) naložbe v osnovna sredstva, med drugim:

[…]
(4) odhodki iz poslovanja;
(5) mehanizmi spodbud in cilji glede učinkovitosti;
(6) indeksi inflacije;

[…].“

Latvijsko pravo

Zakon o regulatorjih javnih služb

14 V skladu s členom 7(2) likums „Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem“ (zakon o regulatorjih javnih služb) z dne 19. oktobra 2000 (*Latvijas Vēstnesis*, 2000, št. 394) je latvijski regulativni organ oseba javnega prava, ki je institucionalno in funkcionalno neodvisen ter samostojen pri izvrševanju svojega proračuna, odobrenega z zakonom. Ena od njegovih nalog je urejanje opravljanja javnih služb na področju oskrbe z zemeljskim plinom.

15 Člen 9(1), točka 2, tega zakona določa, da latvijski regulativni organ določi metodologijo za izračun in določitev tarif ali zgornjih mej tarif ter način uporabe tarif ali zgornjih mej tarif, če posebna sektorska zakonodaja ne določa drugih tarifnih načel.

16 Člen 9(2) navedenega zakona določa:

„V okviru svojih pristojnosti [latvijski] regulativni organ samostojno sprejema odločbe in upravne akte, ki so zavezujoči za zadevne ponudnike in uporabnike javnih storitev.“

17 Člen 20(1) zakona o regulatorjih javnih služb določa:

„Tarife so določene na taki ravni, da njihovo plačilo s strani uporabnikov pokriva ekonomsko upravičene stroške javne službe in zagotavlja njeno donosnost, če posebna sektorska zakonodaja ne določa drugih tarifnih načel. V primeru spremembe dejavnikov, ki vplivajo na tarife, kot je donosnost, lahko latvijski regulativni organ začne pregled tarif in od izvajalca javne službe zahteva, da v določenem roku predloži osnutek tarif, ki mu je priložena utemeljitev stroškov, iz katerih so tarife sestavljene.“

Odločba o metodologiji

18 S Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes lēmums Nr. 1/23 kapitāla atdeves likmes aprēķināšanas metodika (odločba sveta regulativnega organa št. 1/23 o metodologiji za izračun stopnje donosa kapitala) z dne 13. avgusta 2018 (v nadaljevanju: odločba o metodologiji) so bili določeni načini izračuna in uporabe stopnje donosa kapitala za pripravo osnutkov tarif reguliranih storitev, vključno s storitvami omrežja distribucije zemeljskega plina. S to odločbo je bila zlasti določena formula za izračun tehtane povprečne stopnje donosa kapitala v realnih vrednostih.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

19 Na podlagi odločbe o metodologiji je svet latvijskega regulativnega organa sprejel sporno odločbo, s katero je ugotovil, da operater prenosnega sistema zemeljskega plina, operater distribucijskega sistema zemeljskega plina in operater skladišča zemeljskega plina uporabljajo tehtano povprečno stopnjo donosa kapitala v realnih vrednostih.

20 Latvijski regulativni organ je ob upoštevanju stopnje donosa lastniškega kapitala, stopnje donosa izposojenega kapitala, izračunanih v skladu z odločbo o metodologiji, stopnje davka od dohodkov pravnih oseb in povprečja letnih gibanj cen življenjskih potrebščin v predhodnih petih koledarskih letih določil, da je treba za operaterja, ki glede na podatke iz zadnjega razpoložljivega letnega poročila spada v kategorijo srednjih ali velikih podjetij, stopnjo donosa kapitala določiti na 2,65 %, medtem ko je treba za operaterja, ki spada v kategorijo mikro ali malih podjetij, to stopnjo določiti na 4,37 %.

21 V sporni odločbi je pojasnjeno, da je 2,65-odstotna stopnja donosa v skladu s položajem na finančnih trgih in da je rezultat ustrezne ocene tveganj v zvezi z zbiranjem denarnih sredstev, s čimer se operaterju prenosnega sistema zemeljskega plina, operaterju distribucijskega sistema zemeljskega plina in operaterju skladišča zemeljskega plina zagotovi možnost financiranja posojil, vlaganja v obnovo in razvoj omrežij ter doseganja razumnega donosa, hkrati pa se uporabnikom zagotovijo neprekinjene, varne in kakovostne javne storitve, katerih tarife (cene) ustrezajo ekonomsko upravičenim stroškom.

22 Po sprejetju sporne odločbe sta družba Gaso, operaterka distribucijskega sistema zemeljskega plina v Latviji, in družba Conexus Baltic Grid, ki upravlja prenosni sistem in skladišča zemeljskega plina v tej državi članici, pri Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče, Latvija), ki je predložitveno sodišče, vložili tožbi za razglasitev ničnosti sporne odločbe.

23 V utemeljitev svojih tožb sta ti družbi v bistvu navedli, da je latvijski regulativni organ s tem, da je določil neobičajno nizko stopnjo donosa kapitala, prekoračil svoja pooblastila, storil resne kršitve pravil postopka in materialnega prava pri določanju meril in pri izračunu stopnje donosa kapitala ter kršil svojo obveznost obrazložitve. Sporna odločba naj bi kršila zlasti Direktivo 2009/73, ki pristojnim regulativnim organom držav članic nalaga obveznost, da med drugim spodbujajo razvoj in delovanje trga z zemeljskim plinom, tako da vlagateljem zagotovijo ustrezne spodbude za potrebne naložbe v infrastrukturo. S to odločbo naj bi bila kršena tudi Uredba št. 715/2009, ki te organe zavezuje, da pri določanju tarif upoštevajo ustrezno donosnost izvedenih naložb.

24 V tem okviru predložitveno sodišče, na prvem mestu, navaja, da so za rešitev spora o glavni stvari, ki mu je predložen, upoštevni člen 40(f) in člen 41(8) Direktive 2009/73 ter člen 13(1) Uredbe št. 715/2009 v povezavi z uvodnima izjavama 7 in 8 te uredbe.

25 Na drugem mestu poudarja, da čeprav iz določb, navedenih v prejšnji točki, izhaja, da morajo države članice pri določanju tarif za dostop do omrežij za prenos in distribucijo zemeljskega plina predvideti „ustrezno donosnost naložb“, v teh določbah ni navedeno, kaj je treba razumeti pod tem izrazom, o katerem se poleg tega Sodišče še ni imelo priložnosti izjasniti. Zato predložitveno sodišče navaja, da nima jasnih smernic za presojo združljivosti metodologije, ki jo je uporabil latvijski regulativni organ za določitev stopnje donosa kapitala v zadevi, o kateri odloča, s pravom Unije.

26 Na tretjem mestu, to sodišče navaja, da zakon o regulatorjih javnih služb določa regulativni okvir, ki ne vsebuje določb, ki bi ustrezale določbam členov 40 in 41 te direktive, ki se nanašajo na splošne cilje nacionalnih regulativnih organov ter na naloge in pristojnosti teh organov. V zvezi s tem predložitveno sodišče pojasnjuje, da člen 20(1) tega zakona, na podlagi katerega je latvijski regulativni organ sprejel sporno odločbo, najverjetneje ne zajema vseh ciljev iz določb navedene direktive, navedenih v točki 24 te sodbe, zlasti glede pravice izvajalca regulirane javne službe, da je deležen ustreznih spodbud tako kratkoročno kot dolgoročno. Zato naj bi se postavljalo vprašanje, ali so bile določbe te direktive pravilno prenesene v latvijsko pravo.

27 Nazadnje, na četrtem mestu, se predložitveno sodišče ob upoštevanju določb Direktive 2009/73 in določb Uredbe št. 715/2009 sprašuje, ali se člen 13(1) te uredbe uporablja za določitev tarife za dostop do skladišč zemeljskega plina, ki jih v obravnavanem primeru upravlja družba Conexus Baltic Grid. Navedeno sodišče namreč glede na fakultativnost postopkov iz člena 33(3) in (4) Direktive 2009/73 meni, da se člen 13(1) navedene uredbe, ki določa pogoje, ki jih morajo izpolnjevati tarife, ki jih uporabljajo operaterji prenosnih sistemov in ki jih v skladu s členom 41(6) Direktive 2009/73 potrdijo regulativni organi, ter tarife, objavljene v skladu s členom 32(1) te direktive, uporablja le za tarife za storitve prenosnega sistema zemeljskega plina in ne zajema določitve tarif v zvezi z dostopom do skladišč tega plina.

28 V teh okoliščinah je Administratīvā apgabaltiesa (regionalno upravno sodišče) prekinilo postopek in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali člen 41(8) Direktive [2009/73] nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki regulativnemu organu pri izračunu tarif ali določitvi metodologije ne nalaga obveznosti, da utemelji, kako se operaterjem prenosnih in distribucijskih omrežij zagotavlja ustrezna spodbuda, tako kratkoročna kot dolgoročna, za povečevanje učinkovitosti, spodbujanje povezovanja trgov in zanesljivosti dobave ter za podpiranje zadevnih raziskovalnih dejavnosti?

2. Ali je v skladu s členom 41(8) Direktive [2009/73], da se nacionalna zakonodaja razlaga tako, da se zagotavlja ustrezna spodbuda, tako kratkoročna kot dolgoročna, za povečevanje učinkovitosti, spodbujanje povezovanja trgov in zanesljivosti dobave ter za podpiranje zadevnih raziskovalnih dejavnosti, če se s plačilom tarif s strani uporabnikov krijejo le ekonomsko upravičeni stroški javne službe in je zagotovljena vsaj minimalna donosnost?

3. Ali je nacionalna zakonodaja, ki z določitvijo ‚ustrezne spodbude, tako kratkoročne kot dolgoročne‘, ter spodbud ‚za spodbujanje povezovanja trgov, zanesljivosti dobave in raziskovalnih dejavnosti‘ ne predvideva, da se upoštevajo načela, sprejeta na finančnem področju, za določanje tehtane povprečne stopnje donosa kapitala, ki jo upoštevajo primerljiva podjetja, ki delujejo na prostem trgu, v skladu s cilji, opredeljenimi v členu 41(8) Direktive [2009/73]?

4. Ali mora regulativni organ pri razlagi pojmov ‚ustrezna donosnost naložb‘ v smislu člena 13 Uredbe [št. 715/2009] in ‚spodbude za naložbe‘ v smislu člena 41 Direktive 2009/73 upoštevati pojem povprečne stopnje donosa kapitala (tehtani povprečni strošek kapitala [WACC]), ki je sprejet na finančnem področju, in metodologijo, uporabljeno za njegovo določitev?

5. Če je odgovor na prejšnje vprašanje pritrdilen, ali lahko regulativni organ upravičeno odstopi od metodologije, uporabljene na finančnem področju za določitev povprečne stopnje donosa kapitala, in to stopnjo prilagodi, kot se mu zdi primerno?

6. Če je odgovor na prejšnje vprašanje pritrdilen, ali lahko regulativni organ prilagodi povprečno stopnjo donosa kapitala tako, da se pri izračunu upošteva premija za majhnost, ki temelji na stroških izposojanja drugih podjetij v gospodarstvu države članice?

7. Če je odgovor na četrto vprašanje pritrdilen, ali lahko regulativni organ prilagodi povprečno stopnjo donosa kapitala tako, da operaterju prenosnega omrežja ali skladiščnega sistema zemeljskega plina ni dolžan plačati nadomestila zaradi povečanja inflacije v prejšnjem tarifnem obdobju?

8. Če je odgovor na peto vprašanje pritrdilen in če se operater omrežja ne strinja z vrednostjo povprečne stopnje donosa kapitala, ki jo predlaga regulativni organ, ali s podatki, na katerih temelji, ali bi se moral regulativni organ pri določitvi povprečne stopnje donosa kapitala (tehtani povprečni strošek kapitala) za oceno ustrezne stopnje obrniti na neodvisno tretjo osebo?

9. Ali je postopek določanja tarif, pri katerem povprečno stopnjo donosa kapitala določi regulativni organ in v katerem operater prenosnega omrežja ali skladiščnega sistema zemeljskega plina nima pravice prilagoditi tega izračuna glede na posamezne kazalnike podjetja operaterja omrežja, v nasprotju s cilji, opredeljenimi v členu 41(8) Direktive [2009/73]?

10. Ali je treba člen 1, [prvi odstavek,] točka (b), Uredbe [št. 715/2009] v povezavi z drugim odstavkom tega člena razlagati tako, da se uvodni izjavi 7 in 8 ter člen 13(1) te uredbe uporabljajo za skladišča zemeljskega plina in za tarife, ki jih določi regulativni organ, če je dostop do skladišč utekočinjenega zemeljskega plina reguliran?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost

29 Latvijski regulativni organ trdi, da vprašanja, ki jih je postavilo predložitveno sodišče, niso dopustna.

30 Prvič, ta organ trdi, da je prvo vprašanje hipotetično in se ne nanaša na razlago prava Unije, ampak na razlago nacionalnega prava. To vprašanje naj bi namreč temeljilo na napačni predpostavki, da je navedeni organ oproščen obveznosti obrazložitve tako glede metodologije, uporabljene za izračun stopnje donosa na kapital, kot tudi glede samih stopenj donosa. Iz nacionalne zakonodaje, zlasti iz člena 67(2) Administratīvā procesa likums (zakon o upravnem postopku), pa naj bi izhajalo, da mora isti organ svoje odločbe obrazložiti in da je v obravnavanem primeru upošteval pravne določbe, ki se uporabljajo, zlasti določbe člena 41(8) Direktive 2009/73 in Uredbe št. 715/2009.

31 Drugič, latvijski regulativni organ meni, da so vprašanja od drugega do šestega oblikovana presplošno in se ne nanašajo na razlago prava Unije, ampak na njegovo uporabo. Poleg tega naj pojmi ali izrazi, uporabljeni v teh vprašanjih, zaradi svoje splošnosti Sodišču ne bi omogočali, da na ta vprašanja natančno odgovori. Nazadnje, tako člen 41(8) Direktive 2009/73 kot tudi člen 13(1) Uredbe št. 715/2009 naj bi regulativnim organom nalagala le cilj, ki ga je treba doseči, pri čemer jim prepuščata izbiro sredstev ali metod za njegovo doseganje. Izbira teh sredstev ali metod, o kateri naj bi spraševalo predložitveno sodišče, pa naj prav tako ne bi bila vprašanje razlage prava Unije, za katero je pristojno Sodišče, ampak vprašanje uporabe tega prava, ki naj bi spadalo v pristojnost nacionalnih sodišč.

32 Tretjič, latvijski regulativni organ trdi, da se niti drugo, osmo in deveto vprašanje ne nanašajo na razlago prava Unije, ampak na razlago nacionalnega prava. Natančneje, kar zadeva drugo vprašanje, pojem „donosnosti“ ne bi bil uporabljen v upoštevnem pravu Unije, ampak v členu 20(1) zakona o regulatorjih javnih služb.

33 Četrtič, latvijski regulativni organ trdi, da vprašanja od četrtega do osmega nimajo nobene zveze z dejanskim in pravnim položajem iz postopka v glavni stvari in ne ustrezajo objektivni potrebi za odločitev o tej zadevi, ker naj se člen 13(1) Uredbe št. 715/2009 ne bi uporabljal niti za skladišča zemeljskega plina, ki jih v obravnavanem primeru upravlja Conexus Baltic Grid, niti za distribucijsko omrežje zemeljskega plina, katerega upravljanje je v Latviji zaupano družbi Gaso.

34 V zvezi s tem iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, uvedenega s členom 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih postavi Sodišču. Iz tega izhaja, da za vprašanja v zvezi s pravom Unije velja domneva upoštevnosti, in da Sodišče, kadar se zastavljena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma mora odločiti. Sodišče torej lahko zavrne odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga zastavi nacionalno sodišče, samo če je očitno, da zahtevana razlaga prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo dejanskih in pravnih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na zastavljena vprašanja dalo koristne odgovore (sodba z dne 25. februarja 2025, Sąd Rejonowy w Białymstoku in Adoreikė, C-146/23 in C-374/23, EU:C:2025:109, točka 37 ter navedena sodna praksa).

35 Ker je predložitvena odločba podlaga za postopek predhodnega odločanja pred Sodiščem na podlagi člena 267 PDEU, je nujno, da nacionalno sodišče v tej odločbi pojasni dejanski in pravni okvir, v katerega spada spor o glavni stvari, in vsaj minimalno pojasni razloge, zaradi katerih je izbralo določbe prava Unije, katerih razlago zahteva, ter zvezo, ki jo je ugotovilo med temi določbami in nacionalno zakonodajo, ki se uporablja v sporu pred njim. Te kumulativne zahteve v zvezi z vsebino predloga za sprejetje predhodne odločbe so izrecno določene v členu 94 Poslovnika Sodišča (sodba z dne 12. decembra 2019, Slovenské elektrárne, C-376/18, EU:C:2019:1068, točka 25 in navedena sodna praksa).

36 V obravnavanem primeru je najprej iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da so določbe Direktive 2009/73 in Uredbe št. 715/2009 očitno povezane s sporom o glavni stvari, ki se nanaša na določitev stopnje donosa kapitala, ki jo regulativni organ za trg zemeljskega plina med drugim naloži operaterjem sistemov zemeljskega plina države članice in ki lahko vpliva na tarife, ki jih uporabljajo ti operaterji.

37 Dalje, v zvezi z zahtevo iz člena 94(c) Poslovnika, ki se nanaša, prvič, na razloge, ki so predložitvenemu sodišču vzbudili dvom glede razlage Direktive 2009/73 in Uredbe št. 715/2009, in drugič, na povezavo, ki jo je ugotovilo med tema aktoma prava Unije in nacionalno ureditvijo, ki se uporablja v sporu o glavni stvari, je treba ugotoviti, da to sodišče navaja svoje presoje v zvezi z vprašanji, ki jih ima v zvezi z razlago navedenih aktov, zlasti člena 41(8) Direktive 2009/73 in člena 13(1) Uredbe št. 715/2009 ter povezave, ki jo vzpostavlja med tema določbama in to nacionalno ureditvijo, zlasti v zvezi z zahtevami, ki jih mora latvijski regulativni organ upoštevati pri določanju tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina.

38 Nazadnje, v zvezi z vprašanji za predhodno odločanje, ki se nanašajo na razlago dveh aktov prava Unije, navedenih v prejšnji točki te sodbe, in na njuno upoštevnost v zvezi z dostopom do objektov za zemeljski plin, ki jih upravlja družba Conexus Baltic Grid, zadostuje opozoriti, da kadar ni očitno, da razlaga določbe prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, se ugovor v zvezi z neuporabo te določbe v postopku v glavni stvari ne nanaša na dopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe, ampak na vsebino vprašanj (glej v tem smislu sodbo z dne 12. decembra 2019, Slovenské elektrárne, C-376/18, EU:C:2019:1068, točka 29 in navedena sodna praksa).

39 Iz tega sledi, da je predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Utemeljenost

Uvodne ugotovitve

40 Predložitveno sodišče z desetimi vprašanji v bistvu sprašuje o treh pravnih vidikih, ki se nanašajo, prvič, na področje uporabe tarifnih načel iz člena 41(8) Direktive 2009/73 in člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 (sedmo, deveto in deseto vprašanje), drugič, na prenos pojma „ustrezne spodbude“ v smislu člena 41(8) Direktive 2009/73 v nacionalno pravo in na obveznost obrazložitve, ki jo ima nacionalni regulativni organ (prvo in drugo vprašanje), in tretjič, na način, kako mora ta organ pri izračunu in določanju tarif operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina zagotoviti take ustrezne spodbude in/ali „ustrezno donosnost naložb“ v smislu člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 (vprašanja od tretjega do devetega).

41 Te tri vidike je treba preučiti v zgoraj navedenem vrstnem redu.

Sedmo, deveto in deseto vprašanje, ki se nanašajo na področje uporabe tarifnih načel iz člena 41(8) Direktive 2009/73 in člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009

42 Predložitveno sodišče s sedmim, devetim in desetim vprašanjem, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 41(8) Direktive 2009/73 in člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 razlagati tako, da se tarifna načela, predpisana s tema določbama, ne uporabljajo le za operaterje prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, ampak tudi za skladišča tega plina.

43 Podlaga za to vprašanje je sporna odločba, s katero je latvijski regulativni organ določil enako stopnjo donosa kapitala za družbo Gaso kot operaterja distribucijskega sistema zemeljskega plina v Latviji in družbo Conexus Baltic Grid kot operaterja prenosnega sistema in skladišč zemeljskega plina v tej državi. V zvezi s tem je treba pojasniti, da je treba glede na to, da so zgolj v desetem vprašanju, *in fine*, navedena tudi skladišča utekočinjenega zemeljskega plina – ne da bi bili v predlogu za sprejetje predhodne odločbe navedeni razlogi, zaradi katerih so zadnjenavedeni objekti predmet navedenega vprašanja – odgovor Sodišča na sedmo, deveto in deseto vprašanje omejiti na vprašanje, ali se tarifna pravila iz člena 41(8) Direktive 2009/73 in člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 uporabljajo za skladišča zemeljskega plina.

44 Po teh pojasnilih je treba opozoriti, da je cilj Direktive 2009/73 vzpostavitev notranjega trga z zemeljskim plinom, ki je v celoti in dejansko odprt in konkurenčen, tako da se, kot izhaja iz člena 1(1) te direktive, določijo skupna pravila za prenos, distribucijo, dobavo in skladiščenje zemeljskega plina (glej v tem smislu sodbo z dne 19. decembra 2019, GRDF, C-236/18, EU:C:2019:1120, točka 34 in navedena sodna praksa).

45 V zvezi s tem odstavki 4, 6, 9 in 10 člena 2 te direktive opredeljujejo in razlikujejo med „operaterjem prenosnega sistema“, „operaterjem distribucijskega sistema“, „skladiščem“ in „operaterjem skladiščnega sistema“ zemeljskega plina.

46 Poleg tega je namen navedene direktive, kot je poudarjeno v njenih uvodnih izjavah 23, 25 in 32, zagotoviti nediskriminatoren dostop do prenosnih in distribucijskih omrežij zemeljskega plina, tako da se nacionalnim regulativnim organom v skladu s členom 41(1)(a) iste direktive zaupa zlasti naloga, da „v skladu s preglednimi merili določ[ajo] ali potr[jujejo] tarife za prenos in distribucijo ali njihove metodologije“.

47 Člen 41(6)(a) Direktive 2009/73 določa, da so ti organi pristojni za to, da določijo ali potrdijo vsaj metodologije za izračun ali določitev pogojev za dostop do nacionalnih omrežij, vključno s tarifami za prenos in distribucijo.

48 Poleg tega člen 41(8) navedene direktive določa, da „[p]ri določanju ali potrjevanju tarif ali metodologij […] regulativni organi zagotovijo, da se operaterjem prenosnih in distribucijski sistemov namenijo ustrezne spodbude […] za povečevanje učinkovitosti, spodbujanje povezovanja trgov in zanesljivosti dobave ter za podpiranje zadevnih raziskovalnih dejavnosti“.

49 Iz tega sledi, da se pravila v zvezi s tarifami, določena med drugim v členu 41(8) Direktive 2009/73, uporabljajo le za operaterje prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina v smislu člena 2(4) in (6) te direktive, ne pa za „skladišča“ zemeljskega plina in njihove operaterje v smislu člena 2(9) in (10) navedene direktive.

50 Ta izključitev skladišč zemeljskega plina je razvidna tudi iz določb Uredbe št. 715/2009, ki v skladu s svojim naslovom določa „pogoje za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina“.

51 Po eni strani je namreč v skladu s členom 1, drugi odstavek, te uredbe določitev usklajenih načel za tarife ali metodologij za njihov izračun med cilji, ki jim sledi navedena uredba, le glede dostopa do omrežja, ne pa glede dostopa do skladišč. Po drugi strani iz člena 13(1), prvi pododstavek, iste uredbe izhaja, da tarifni ukrepi in obveznosti, ki jih določa ta določba, med drugim v zvezi s preglednostjo in prepovedjo tarifne diskriminacije, zavezujejo le operaterje prenosnih sistemov zemeljskega plina.

52 Načelno razliko v tarifni ureditvi med pravili, ki se uporabljajo za „omrežja“, in pravili, ki se uporabljajo za skladišča zemeljskega plina, je mogoče pojasniti, kot je pravilno poudarila Evropska komisija, z okoliščino, da se ti objekti v nasprotju z „omrežji“ na splošno ne štejejo za naravne monopole in torej lahko konkurirajo z drugimi objekti. Zato Direktiva 2009/73, kot je navedeno v njenih uvodnih izjavah 23 in 24, uvaja posebno ureditev za skladišča zemeljskega plina, vključno s členom 33 te direktive, ki določa posebna pravila za dostop do teh objektov, bodisi v pogodbenem okviru v skladu z odstavkom 3 tega člena bodisi v reguliranem okviru v skladu z odstavkom 4 navedenega člena, vendar pod nekaterimi pogoji.

53 Kljub temu pa, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 45 sklepnih predlogov, niti ta direktiva niti Uredba št. 715/2009 nacionalnim regulativnim organom ne prepovedujeta, da tarifna načela, določena v členu 41(8) navedene direktive in členu 13(1), prvi pododstavek, te uredbe, ki veljajo za „omrežja“ zemeljskega plina, razširijo na dostop do navedenih objektov.

54 Kot je namreč v bistvu navedla Komisija, ni mogoče izključiti, da lahko objektivni razlogi, kot so posebne tehnične značilnosti ali pomen skladišč za zanesljivost oskrbe z energijo na ozemlju ene ali več držav članic, upravičujejo, da nacionalni regulativni organ tarifna načela, ki jih uporablja za prenosna in distribucijska omrežja zemeljskega plina, razširi na dostop do teh skladišč.

55 Glede na zgoraj navedene razloge je treba na sedmo, deveto in deseto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 41(8) Direktive 2009/73 in člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 razlagati tako, da se tarifna načela, predpisana s tema določbama, za skladišča zemeljskega plina v državi članici ne uporabljajo, ne da bi to posegalo v možnost nacionalnih regulativnih organov, da ta tarifna načela iz objektivno utemeljenih razlogov razširijo na dostop do teh skladišč.

Prvo in drugo vprašanje, ki se nanašata na prenos pojma „ustrezne spodbude“ v smislu člena 41(8) Direktive 2009/73 v nacionalno pravo in na obveznost obrazložitve, ki jo ima nacionalni regulativni organ

56 Predložitveno sodišče s prvima dvema vprašanjema, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 41(8) in (16) Direktive 2009/73 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero so „ustrezne spodbude“ v smislu tega člena 41(8) zagotovljene že s tem, da tarife, ki jih plačujejo uporabniki, krijejo ekonomsko upravičene stroške javnih storitev in zagotavljajo stroškovno učinkovitost, čeprav minimalno, ne da bi bila nacionalnemu regulativnemu organu naložena obveznost, da obrazloži, kako je zagotovil, da se operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina namenijo „ustrezne spodbude“.

57 Najprej je treba poudariti, da ti vprašanji izvirata iz splošnih dvomov, ki jih ima predložitveno sodišče glede pravilnega prenosa člena 41(8) Direktive 2009/73 v latvijski pravni red. To sodišče namreč meni, da so cilji iz te določbe v okviru določanja tarif širši od ciljev, določenih v latvijskem pravu, zlasti v členu 20(1) zakona o regulatorjih javnih služb, v skladu s katerim mora latvijski regulativni organ zagotoviti, da so tarife določene na taki ravni, da krijejo ekonomsko upravičene stroške javne službe in zagotavljajo donosnost.

58 Kar zadeva določbe Direktive 2009/73 v zvezi z obveznostmi nacionalnih regulativnih organov na področju tarif operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, iz člena 41(6)(a) te direktive izhaja, da so ti organi pristojni za to, da določijo ali potrdijo metodologije, ki se uporabljajo za izračun ali določitev pogojev za dostop do nacionalnih omrežij zemeljskega plina, vključno s tarifami za prenos in distribucijo tega plina. V skladu s to določbo morajo te tarife omogočati potrebne naložbe, tako da se zagotovi pozitivno poslovanje omrežja.

59 Poleg tega je treba opozoriti, da morajo v skladu s členom 41(8) navedene direktive nacionalni regulativni organi pri določanju ali potrjevanju tarif ali metodologij zagotoviti, „da se operaterjem prenosnih in distribucijski sistemov namenijo ustrezne spodbude, tako kratkoročne kot dolgoročne, za povečevanje učinkovitosti, spodbujanje povezovanja trgov in zanesljivosti dobave ter za podpiranje zadevnih raziskovalnih dejavnosti“.

60 Poleg tega morajo nacionalni regulativni organi v skladu s členom 41(16) iste direktive svoje odločitve v celoti obrazložiti in utemeljiti, da bi omogočili sodni nadzor.

61 Člen 41(6)(a) ter (8) in (16) Direktive 2009/73 v povezavi z uvodno izjavo 32 te direktive tako nacionalnim regulativnim organom nalaga, da bodisi na dan sprejetja metodologije za izračun tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina bodisi ob konkretni določitvi teh tarif poleg kritja dejanskih stroškov, ki jih imajo operaterji prenosnih in distribucijskih sistemov za zagotovitev dostopa do njih, določijo tudi, na eni strani, kritje za področje naložb, s katerimi se zagotovi pozitivno poslovanje omrežja, ter na drugi strani „ustrezne spodbude“, kratkoročne in dolgoročne, ki tem operaterjem omogočajo, da zagotovijo uresničevanje ciljev iz člena 41(8) Direktive 2009/73 in podporo dejavnostim iz te določbe, pri čemer morajo ti organi v celoti obrazložiti in utemeljiti svoje odločitve, da se zagotovi izvajanje sodnega nadzora.

62 V zvezi s prenosom člena 41(8) te direktive v latvijsko pravo iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ni razvidno, da je v zakonu o regulatorjih javnih služb izrecno ponovljena obveznost latvijskega regulativnega organa, da bodisi na dan sprejetja metodologije za izračun tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina bodisi ob konkretni določitvi teh tarif določi „ustrezne spodbude“ iz tega člena 41(8). Natančneje, kot je bilo poudarjeno v točki 57 te sodbe, člen 20(1) zakona

o regulatorjih javnih služb, ki je edina upoštevna določba tega zakona, ki jo navaja predložitveno sodišče, od latvijskega regulativnega organa zahteva le, da zagotovi, da tarife, ki jih plačajo uporabniki, krijejo ekonomsko upravičene stroške javne službe in zagotavljajo donosnost.

63 V zvezi s tem se zdi, da pojem „donosnost“ iz navedenega zakona napotuje na idejo, da lahko operaterji prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina dobijo razumno profitno maržo, ne da bi bilo pojasnjeno, za kaj bi jo bilo treba – vsaj deloma – nameniti. Zdi se torej, da je ta pojem splošnejši in manj usmerjen k uresničevanju ciljev in dejavnosti, ki se nanašajo na delovanje trga z zemeljskim plinom, kot pojem „ustrezne spodbude“ iz člena 41(8) Direktive 2009/73.

64 Ob tem je treba spomniti, da so v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča nacionalna sodišča pri uporabi nacionalnega prava to dolžna razlagati, kolikor je mogoče, ob upoštevanju besedila in cilja zadevne direktive, da bi se dosegel v njej določeni rezultat in s tem skladnost s členom 288, tretji odstavek, PDEU. Ta obveznost skladne razlage nacionalnega prava je namreč neločljivo povezana s sistemom Pogodbe DEU, ker nacionalnim sodiščem omogoča, da v okviru svoje pristojnosti zagotovijo polni učinek prava Unije, kadar odločajo v sporih, ki so jim predloženi (sodbi z dne 5. marca 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, točka 41, in z dne 26. junija 2025, Makeleio in Zougla, C-555/23 in C-556/23, EU:C:2025:484, točka 85).

65 Poleg tega načelo skladne razlage zahteva, da nacionalna sodišča ob upoštevanju celotnega nacionalnega prava in ob uporabi metod razlage, ki so uveljavljene v nacionalnem pravu, naredijo vse, kar je v njihovi pristojnosti, da zagotovijo polni učinek zadevne direktive in dosežejo rešitev v skladu z njenim ciljem (sodbi z dne 5. marca 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, točka 42, in z dne 26. junija 2025, Makeleio in Zougla, C-555/23 in C-556/23, EU:C:2025:484, točka 86).

66 Zato mora predložitveno sodišče preveriti, ali je mogoče njegovo nacionalno pravo, zlasti člen 20(1) zakona o regulatorjih javnih služb, razlagati karseda v skladu s členom 41(8) Direktive 2009/73, tako da donosnost, ki jo je treba zagotoviti operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, pomeni tudi, da so ti s tem upravičeni do „ustreznih spodbud“ iz navedenega člena 41(8). Zagotavljanje določene stopnje donosnosti je namreč lahko ustrezna spodbuda, katere namen je zadevne operaterje sistemov vzpodbuditi k uresničevanju ciljev in podpiranju dejavnosti, naštetih v členu 41(8) Direktive 2009/73.

67 Če pa bi predložitveno sodišče menilo, da taka skladna razlaga ni mogoča, bi bilo treba preveriti, ali je obveznost iz člena 41(8) Direktive 2009/73 dovolj natančna in brezpogojna, da se lahko šteje, da ima neposredni učinek, in da se pravni subjekti, kot so operaterji prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, lahko sklicujejo nanjo zoper odločbo javnega organa, kot je latvijski regulativni organ, da bi bilo temu sodišču omogočeno, da zavrne uporabo člena 20(1) zakona o regulatorjih javnih služb.

68 V zvezi s tem iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da se lahko posamezniki v vseh primerih, ko se določbe direktive glede vsebine zdijo nepogojne in dovolj natančne, zoper državo sklicujejo nanje pred nacionalnimi sodišči, če država direktive ni v roku prenesla v nacionalno pravo ali če je ni prenesla pravilno (sodba z dne 8. marca 2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Neposredni učinek), C-205/20, EU:C:2022:168, točka 17 in navedena sodna praksa).

69 Sodišče je pojasnilo, da je določba prava Unije na eni strani brezpogojna, če določa obveznost, ki ne vsebuje nobenega pogoja, in njena izvršitev ali učinki niso odvisni od nobenega akta institucij Unije ali držav članic, ter na drugi strani dovolj natančna, da se nanjo pravni subjekt lahko sklicuje in jo sodišče uporabi, kadar določa obveznost z nedvoumnimi izrazi. Poleg tega tudi če določba direktive državam članicam sicer dopušča določeno polje proste presoje pri sprejemanju pravil za njeno izvajanje, je mogoče za to določbo šteti, da je brezpogojna in natančna, če državam članicam z nedvoumnimi izrazi nalaga natančno obveznost rezultata in ne vsebuje nobenega pogoja glede uporabe pravila, ki ga določa (sodbi z dne 8. marca 2022, Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Neposredna uporaba), C-205/20, EU:C:2022:168, točki 18 in 19 ter navedena sodna praksa, in z dne 25. januarja 2024, Global NRG, C-277/22, EU:C:2024:78, točka 28).

70 V obravnavanem primeru, kot je bilo ugotovljeno v točki 59 te sodbe, iz člena 41(8) Direktive 2009/73 izhaja, da morajo države članice v okviru naloge določanja ali potrjevanja tarif, ki se uporabljajo za prenosne in distribucijske sisteme zemeljskega plina in ki jo morajo države članice zaupati nacionalnim regulativnim organom, pri takem določanju ali potrjevanju zagotoviti ustrezne spodbude, tako kratkoročne kot dolgoročne, za spodbujanje operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina k povečanju učinkovitosti, za spodbujanje povezovanja trgov in zanesljivosti dobave ter za podpiranje zadevnih raziskovalnih dejavnosti.

71 Čeprav člen 41(8) Direktive 2009/73 nacionalnim regulativnim organom pušča določeno polje proste presoje pri izvajanju te določbe, je dejstvo, da ta člen 41(8) s tem, da tem organom nalaga sprejetje takih ustreznih spodbud za spodbujanje operaterjev teh sistemov k uresničevanju ciljev in podpiranju dejavnosti, ki so v njem podrobno in izčrpno naštete, vsaki državi članici z nedvoumnimi izrazi nalaga dovolj natančno obveznost, ki ne vsebuje nobenega pogoja (glej po analogiji sodbo z dne 6. oktobra 2015, T-Mobile Czech Republic in Vodafone Czech Republic, C-508/14, EU:C:2015:657, točka 53).

72 Člen 41(8) Direktive 2009/73 tako brezpogojno in dovolj natančno določa obveznost, da se operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina zagotovi, da nacionalni regulativni organi pri določanju ali potrjevanju tarif za prenos in distribucijo določijo ustrezne spodbude iz te določbe.

73 Zato je treba členu 41(8) Direktive 2009/73 priznati neposredni učinek, tako da predložitveno sodišče ne bo smelo uporabiti nacionalnega prava, ki je v nasprotju s to določbo, če tega prava ne bi bilo mogoče razlagati v skladu z navedeno določbo.

74 Kar zadeva pojem „ustrezne spodbude“, razen okvira, v katerem mora te spodbude zagotoviti vsak nacionalni regulativni organ – in sicer pri določanju ali potrjevanju metodologij za določanje tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina ali pri določanju teh tarif – ter ciljev in dejavnosti, ki jih morajo te spodbude zagotavljati, Direktiva 2009/73 niti ne opredeljuje tega pojma niti ne določa oblike, v kateri nacionalni regulativni organi te spodbude določijo. Ta direktiva torej tem organom priznava polje proste presoje glede oblike, ki jo morajo imeti te spodbude, pa tudi glede ocene in določitve njihove ustreznosti, zlasti ob upoštevanju ciljev iz člena 40 navedene direktive, ki veljajo za vse nacionalne regulativne organe, obveznosti obrazložitve iz člena 41(16) te direktive in glede na posebne značilnosti nacionalnega trga z zemeljskim plinom.

75 V tem okviru, kot je generalni pravobranilec v bistvu ugotovil v točki 53 sklepnih predlogov, iz Direktive 2009/73 ne izhaja, da je treba ustrezne spodbude v korist operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, da bi ti uresničevali cilje in podpirali dejavnosti iz člena 41(8) te direktive, oceniti in določiti le na podlagi stopnje donosa kapitala, kot je tehtana povprečna stopnja donosa kapitala, določena v sporni odločbi, v skladu z odločbo o metodologiji.

76 Tako in glede na elemente iz spisa, ki je na voljo Sodišču, ker ni sporno, da je taka stopnja donosa kapitala le eden od elementov, ki se upoštevajo pri določitvi ravni tarif, okoliščina, da ni razvidno, da bi bila v sporni odločbi navedena posebna obrazložitev glede tega, kako naj bi ta stopnja spodbujala operaterje zadevnih omrežij k uresničevanju ciljev in podpiranju dejavnosti, naštetih v členu 41(8) Direktive 2009/73, ne pomeni, da se latvijski regulativni organ, kot je zadnjenavedeni trdil pred Sodiščem – razen tega, kar mu nalaga člen 20(1) zakona o regulativnih organih javnih služb – ni prepričal, da bo v splošnejšem okviru metodologije ali določitve tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina v Latviji upošteval ustrezne spodbude, kot so navedene v tej določbi.

77 Vendar iz člena 41(8) in (16) Direktive 2009/73 izhaja, da mora nacionalni regulativni organ bodisi v okviru metodologije za izračun tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina bodisi najpozneje pri njihovem določanju ali potrjevanju jasno, nedvoumno in dovolj natančno navesti, kako naj bi se s temi tarifami zagotovilo spodbujanje operaterjev teh sistemov, tako kratkoročno kot dolgoročno, k uresničevanju ciljev in podpiranju dejavnosti, naštetih v členu 41(8) te direktive, da bi se zainteresirane stranke lahko seznanile z utemeljitvijo njegove odločitve in da bi se zagotovil učinkovit sodni nadzor.

78 Zato bo moralo predložitveno sodišče preveriti, ali je latvijski regulativni organ izpolnil obveznost obrazložitve iz prejšnje točke te sodbe, po potrebi tudi zunaj samega okvira sporne odločbe.

79 Glede na zgoraj navedene razloge je treba na prvo in drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 41(8) in (16) Direktive 2009/73 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero so „ustrezne spodbude“ v smislu tega člena 41(8) zagotovljene že s tem, da tarife, ki jih plačujejo uporabniki, krijejo ekonomsko upravičene stroške javnih storitev in zagotavljajo donosnost, vsaj minimalno, ne da bi bila nacionalnemu regulativnemu organu naložena obveznost, da obrazloži, kako je zagotovil, da se operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina namenijo „ustrezne spodbude“, razen če je mogoče tako nacionalno ureditev razlagati v skladu z navedenim členom 41(8) in (16).

Vprašanja od tretjega do devetega, ki se nanašajo na način, kako mora nacionalni regulativni organ zagotoviti, da se operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina namenijo ustrezne spodbude in/ali ustrezna donosnost naložb

80 Predložitveno sodišče z vprašanji od tretjega do devetega, ki jih je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, ali je treba člen 41(8) Direktive 2009/73 in člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 razlagati tako, da obveznost, ki jo ti določbi nalagata nacionalnemu regulativnemu organu, da določi „ustrezne spodbude“ oziroma „ustrezno donosnost naložb“ za določitev tarif ali metodologij za izračun, ki se uporabljajo za operaterje prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, zahteva, da se uporabijo posebne metode izračuna, kot je WACC, ki se uporablja v finančnem sektorju, da se primerjajo stroški kapitala s stroški nereguliranih družb, da se izvedejo prilagoditve zlasti zaradi upoštevanja inflacije in/ali davka od dohodkov pravnih oseb, da se izključi upoštevanje individualne uspešnosti zadevnega operaterja sistema in da se, če imajo zainteresirani subjekti ugovore, uporabi posredovanje tretje osebe.

81 Drugače povedano, predložitveno sodišče sprašuje, ali je polje proste presoje, ki ga imajo nacionalni regulativni organi v zvezi z izbiro metodologij, ki se uporabljajo za izračun stopnje donosa kapitala, in v zvezi s parametri iz tega izračuna pri določitvi tarif za prenos in distribucijo zemeljskega plina opredeljeno ali celo omejeno, in če je tako, pod katerimi pogoji je omejeno z zahtevo, da ti organi določijo „ustrezne spodbude“ v smislu člena 41(8) Direktive 2009/73 in/ali „ustrezno donosnost naložb“ v smislu člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 v korist operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina.

82 V zvezi s tem je treba na eni strani opozoriti, da čeprav člen 41(8) in (16) Direktive 2009/73 nacionalnim regulativnim organom prepušča, da obrazloženo določijo ali potrdijo tarife za prenos in distribucijo zemeljskega plina ob upoštevanju ciljev preglednosti in nediskriminacije, pa v njem ni pojasnjeno, na podlagi katere metodologije se te tarife določijo. *A fortiori*, Direktiva 2009/73 za določitev teh tarif ne določa metodologije niti načina izračuna stopnje donosa kapitala.

83 Na drugi strani enako velja za člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009, ki določa le, da so tarife ali metodologije za izračun tarif, ki jih uporablja operater prenosnega sistema in so jih odobrili regulativni organi v skladu s členom 41(6) Direktive 2009/73, pregledne, odražajo dejansko nastale stroške, hkrati pa vključujejo ustrezno donosnost naložb, in se uporabljajo na nediskriminatoren način.

84 Res je, da Uredba 2017/460, ki jo je Komisija sprejela na podlagi Uredbe št. 715/2009 in ki jo je omenila v pisnem stališču, v členu 30(1) in s ciljem večje preglednosti strukture cen operaterja prenosnega sistema zemeljskega plina določa vrsto informacij, ki jih je treba objaviti pred začetkom vsakega tarifnega obdobja, med katerimi so zlasti „stroški kapitala in metodologija za njihov izračun“, „mehanizmi spodbud in cilji glede učinkovitosti“ ter „indeksi inflacije“.

85 Vendar v Uredbi 2017/460 ni pojasnjena vsebina teh pojmov niti, med drugim, na podlagi katerih metod ali podrobnih pravil je treba ali je mogoče izračunati stroške kapitala ali te mehanizme spodbud.

86 Iz tega sledi, da morajo imeti nacionalni regulativni organi, da bi upoštevali take kompleksne ekonomske in tehnične dejavnike, tudi glede na posebne pogoje, ki veljajo na nacionalnem trgu zemeljskega plina in glede na zadevne gospodarske subjekte, široko polje proste presoje pri določitvi tarif za prenos ali distribucijo zemeljskega plina, zlasti za določitev stopnje donosa kapitala za te subjekte, če je to potrebno. V zvezi s tem teh organov kar zadeva nujnost, da določijo „ustrezne spodbude“ v smislu člena 41(8) Direktive 2009/73, v zvezi s tarifami za prenos zemeljskega plina pa „ustrezno donosnost naložb“ v smislu člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009, ni mogoče prisiliti, da sprejmejo posebno metodologijo, kot je ta, ki temelji na WACC, ali da stroške kapitala primerjajo s stroški nereguliranih družb ali subjektov. V tem okviru morajo biti navedeni organi pooblaščeni, da metodo določitve teh tarif in njihove izračune prilagodijo različnim parametrom, ne da bi poleg tega obstajala obveznost, da te izračune opravijo ob upoštevanju inflacije in/ali davka od dohodkov pravnih oseb.

87 Če pa upoštevanje stopnje donosa kapitala ustreza „ustrezni spodbudi“ v smislu člena 41(8) Direktive 2009/73, trditve latvijskega regulativnega organa, da je nacionalna ureditev, ki nacionalnemu regulativnemu organu prepoveduje prilagoditev izračuna stopnje donosa kapitala glede na individualno uspešnost vsakega operaterja, združljiva s cilji člena 41(8) Direktive 2009/73, ni mogoče sprejeti.

88 Poleg tega, da bi bila taka razlaga v nasprotju s širokim poljem proste presoje, ki ga morajo imeti nacionalni regulativni organi pri preučitvi kompleksnih ekonomskih in tehničnih dejavnikov, je treba namreč ugotoviti, da morajo „ustrezne spodbude“ iz tega člena 41(8) med drugim omogočiti povečanje učinkovitosti operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov za zemeljski plin in je torej potrebno, da jih je mogoče prilagoditi ali uskladiti glede na preteklo uspešnost teh operaterjev. Taka uskladitev ne more biti *a priori* v nasprotju z načelom prepovedi diskriminacije, če jo je mogoče upravičiti z objektivnimi preudarki ali z neprimerljivostjo položajev različnih operaterjev sistemov prav zaradi objektivno dokumentiranih razlik v njihovi pretekli uspešnosti.

89 Ob upoštevanju vprašanj predložitvenega sodišča je treba dodati, da presoja različnih parametrov izračuna tarif, ki jo nacionalni regulativni organi opravijo na podlagi člena 41(8) Direktive 2009/73 in člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009, v primeru izpodbijanja s strani subjektov, za katere se te tarife uporabljajo, ne more biti vezana na posredovanje tretje osebe, kot je podjetje za strokovno svetovanje, katerega poročilo je bilo pripravljeno izključno na zahtevo enega od teh subjektov.

90 V zvezi s tem zadostuje opozoriti, da člen 39(4) Direktive 2009/73 v povezavi z njeno uvodno izjavo 30 določa, da morajo ti organi izvajati svoja pooblastila neodvisno od vseh javnih ali zasebnih subjektov, kar zagotavlja, da svoje odločitve sprejemajo samostojno, izključno na podlagi javnega interesa in brez zunanjih navodil drugih javnih ali zasebnih organov (glej po analogiji sodbo z dne 2. septembra 2021, Komisija/Nemčija (Prenos direktiv 2009/72 in 2009/73), C-718/18, EU:C:2021:662, točka 109 in navedena sodna praksa). Vendar, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 70 sklepnih predlogov, spoštovanje neodvisnosti nacionalnega regulativnega organa pri izvajanju njegovih pristojnosti ne posega v možnost, ki jo imajo po potrebi zadevni operaterji omrežij, da se sklicujejo na poročila tretjih strokovnjakov v podporo svojim zahtevam, vloženim pri tem organu, ali v primeru sodnega pravnega sredstva, pred pristojnimi nacionalnimi sodišči, če to dovoljuje nacionalno pravo, zlasti ob upoštevanju načela kontradiktornosti. Poleg tega lahko v tem okviru nacionalni regulativni organ ali – v primeru pravnega sredstva pri sodišču – pristojno nacionalno sodišče imenuje enega ali več neodvisnih izvedencev, ki pomagajo pri opravljanju njegovih nalog.

91 Glede na zgoraj navedene razloge je treba člen 41(8) Direktive 2009/73 in člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009 razlagati tako, da obveznost, ki jo ti določbi nalagata nacionalnemu regulativnemu organu, da za določitev tarif ali metodologij za izračun, ki se uporabljajo za operaterje prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, določi „ustrezne spodbude“ oziroma „ustrezno donosnost naložb“, ne zahteva zgolj uporabe posebnih metod izračuna, kot so WACC, ki se uporabljajo v finančnem sektorju, primerjave stroškov kapitala s stroški nereguliranih družb in izvajanja uskladitev, da bi se med drugim upoštevala inflacija in/ali davek od dohodkov pravnih oseb.

92 Vendar je treba člen 41(8) Direktive 2009/73 razlagati tako, da mora nacionalni regulativni organ pri določitvi „ustreznih spodbud“ v smislu te določbe upoštevati preteklo individualno uspešnost zadevnih operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina.

93 Poleg tega je treba člen 39(4) Direktive 2009/73 razlagati tako, da nasprotuje temu, da bi bila presoja parametrov za izračun tarif zadevnih operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, ki jo opravi nacionalni regulativni organ na podlagi člena 41(8) te direktive in na podlagi člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009, v primeru izpodbijanja s strani teh operaterjev vezana na posredovanje tretje osebe, katere poročilo je bilo pripravljeno izključno na zahtevo enega od navedenih operaterjev.

Stroški

94 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški navedenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (četrti senat) razsodilo:

1. **Člen 41(8) Direktive 2009/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES in člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o pogojih za dostop do prenosnih omrežij zemeljskega plina in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1775/2005**

   je treba razlagati tako, da

   se tarifna načela, predpisana s tema določbama, za skladišča zemeljskega plina v državi članici ne uporabljajo, ne da bi to posegalo v možnost nacionalnih regulativnih organov, da ta tarifna načela iz objektivno utemeljenih razlogov razširijo na dostop do teh skladišč.

2. **Člen 41(8) in (16) Direktive 2009/73**

   je treba razlagati tako, da

   nasprotuje nacionalni ureditvi, v skladu s katero so „ustrezne spodbude“ v smislu tega člena 41(8) zagotovljene že s tem, da tarife, ki jih plačujejo uporabniki, krijejo ekonomsko upravičene stroške javnih storitev in zagotavljajo donosnost, vsaj minimalno, ne da bi bila nacionalnemu regulativnemu organu naložena obveznost, da obrazloži, kako je zagotovil, da se operaterjem prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina namenijo „ustrezne spodbude“, razen če je mogoče tako nacionalno ureditev razlagati v skladu z navedenim členom 41(8) in (16).

3. **Člen 41(8) Direktive 2009/73 in člen 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009**

   je treba razlagati tako, da

   obveznost, ki jo ti določbi nalagata nacionalnemu regulativnemu organu, da za določitev tarif ali metodologij za izračun, ki se uporabljajo za operaterje prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, določi „ustrezne spodbude“ oziroma „ustrezno donosnost naložb“, ne zahteva zgolj uporabe posebnih metod izračuna, kot so tehtani povprečni stroški kapitala, ki se uporabljajo v finančnem sektorju, primerjave stroškov kapitala s stroški nereguliranih družb in izvajanja uskladitev, da bi se med drugim upoštevala inflacija in/ali davek od dohodkov pravnih oseb.

4. **Člen 41(8) Direktive 2009/73**

   je treba razlagati tako, da

mora nacionalni regulativni organ pri določitvi „ustreznih spodbud“ v smislu te določbe upoštevati preteklo individualno uspešnost zadevnih operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina.

5. Člen 39(4) Direktive 2009/73

je treba razlagati tako, da

nasprotuje temu, da je presoja parametrov za izračun tarif zadevnih operaterjev prenosnih in distribucijskih sistemov zemeljskega plina, ki jo opravi nacionalni regulativni organ na podlagi člena 41(8) te direktive in na podlagi člena 13(1), prvi pododstavek, Uredbe št. 715/2009, v primeru izpodbijanja s strani teh operaterjev pogojena s posredovanjem tretje osebe, katere poročilo je bilo pripravljeno izključno na zahtevo enega od navedenih operaterjev.

Podpisi